

Szilágyi Erzsébetet manapság Hunyadi János kormányzó özvegyeként és I. (Hunyadi) Mátyás király édesanyjaként őrzi a köztudat, tevékenységéből pedig a legtöbben csupán a fia kiszabadításában és trónra emelésében játszott szerepét ismerik. A 15. századi nagyasszony élete azonban meglátásom szerint más szempontokból nézve is figyelemre méltó. Ezek közé tartozik a középkori magyar egyházzal, tágabb értelemben az európai kereszténységgel fennálló viszonya, valamint ezekkel összefüggésben a vallásossága. Úgy vélem, hogy ezen tárgykör tanulmányozása alapján részletesebb képet kaphatunk az asszony személyiségéről. Miután pedig a tudományos történetírás ezt a témát még nem dolgozta fel, így előadásomban Szilágyi Erzsébet egyházi kapcsolatait szeretném bemutatni. Ezen belül olyan témákra térek ki, mint Erzsébet pápai levelezései, a főpappal való összeköttetései, valamint a különböző szerzetesrendekhez és apácaközösségekhez fűződő viszonya.

Gulyás Márta (Szegedi Tudományegyetem)

Szolgaságból szolgaságba. A szolgaság átalakulása Magyarországon az erdélyi oklevelek tükrében

Hazánkban az utolsó rabszolgafelszabadító oklevelek Erdélyben keletkeztek a 14. század közepén. A szolgaság témája igencsak széleskörű. Számos szakirodalom foglalkozik a szolgák középkori helyzetével. A témának egy olyan részére helyezném a hangsúlyt, amellyel eddig még keveset foglalkozott a szakirodalom.

Mályusz Elemér ír arról, hogy mikor ért véget a klasszikus értelemben vett rabszolgaság a középkori Magyarországon, aminek a helyszíne az archaikusabb társadalmi viszonyokkal rendelkező Erdély volt. Az általam végzett kutatások azonban arra engednek következtetni, hogy Mályusz beszámolójától eltérően, vannak későbbi felszabadító oklevelek is. Ennél a témánál fontos kitérni a terminológiai kérdésekre. A magyar nyelvben a 12. századtól kimutatható, szláv eredetű *szolga* szó és ennek továbbképzései (pl. *szolgaság*), illetve a forrásokban használt latin megfelelői széles jelentéskörrel rendelkeznek; a klasszikus rabszolgától a modern értelemben vett cselédig terjed a skála. Ez a terminológiai és társadalmi sokszínűség a 14. század közepére egyre inkább eltűnik. Ettől kezdve a *servus* kifejezés önmagában, vagy különféle értelmező jelzőkkel ellátva elveszítette rabszolga értelmét, és a hajdani szolgák beolvadtak a jogilag egységes jobbágyságba, illetve a fentebb említett „cselédé” váltak. Az oklevelekben a szolgaság történetét szépen végig lehet követni és eljutni egészen addig a pontig, amikor már a szolgaság fokozatosan eltűnik, illetve átalakul. Előadásunkban ezzel az utolsó szakasszal szeretnénk foglalkozni abban a reményben, hogy néhány megállapítással hozzájárulhatunk a témakör jobb megismeréséhez.